

مه به ستهش لیته دا، ههولئی ئه وه ده دهین که له م لایه نه وه ده ست
نیشانی هه ندی هه ندی له و بۆچونانه ی نا و به ره مه کانی بکه یین.
شاعیر له شیعرێکی دا به ناوی (دادی)، جوانترین و ینه ی
کوردستانی له نا و خۆشه ویستی دایک دا ده پرپوه و کوردستانی
به دایکی خۆی چواندوه، چونکه به سۆزترین خۆشه ویستترین شته
لای شاعیر ههروهک دایکی. بێگومان زۆر له شاعیرانی کورد،
کوردستانیان به دایک یان به یار چواندوه، چونکه خۆشه ویستی
مرۆف بۆ ئه و دوانه، واته کوردستان و دایک له هه مسو شتیکی
زیاتره، ههروهک جگه رخواین له شیعرێکیدا ده لیت:

ژ بونا هه ر که سهک یارهک هه به ئی من وه لات یاره
به لئی چ بکه م، د دهستی دژمنی خوین خوارو غه داره
په سنێ گران بێژم نکارم ئه ز بدم زانیین
چه له نگ و نازک و شه نگ و شه پال و شوخ و جه باره (۲)

هێمن موکریانیش له م باره به وه شیعرێکی گوتوه به ناوی:
(دایکی نیشتمان) که تیایدا، کوردستانی نیشتمانی کورد به
دایکیکی ره شیۆش ناوده بات ههروهک ده لیت:
له کاتی نبوه شه ودا بوو شه وی دی
ژنیکی پیرو ره شیۆشم له خه و دی

۲- سه بری بۆتانی، جگه رخواین ل عیراقی، گ: نووسه ری کورد، ژ: ۶،
۱۹۸۸، ل ۱۷۱.

به پارێز چوومه پێش لیبی و گوتم پیتی
 چکارهی دایه پیره، پیم بلتی کیتی؟
 له بهرچی و دژو دامای دایه
 چ قه و ماوه که و شیواوی دایه؟
 چیه؟ چۆنه له بهر تۆدا جلی رهش؟
 سهرو شان و ملت بۆ ناوه ته ههش؟
 گوته نازانی رۆلهی هههچ نه زانم
 نه من کیم؟ رۆله دایکی نیشتمانم (۳)

شاعیریش کوردستانی به (دایک) ی خۆی داناوه، که تیایدا
 به هاری ژبانکهی به پاییز ناو ده بات، نه مهش له نه نجامی ژیر
 دهسته یی ولاته که یه تی، که پیتی وایه: هه میسه له بهر نه م ده رده دا
 جه رگی سووتاوه و هه ناسه ی لیپراوه و له شیعره کهیدا، درێژه به م
 ده رپینانه ده دات و ده لیت: چونکه ژیر ده ستین، ئیمهش هه میسه
 په ریشان و مه ستین، ئاوه ز له سه ر زماندا نه ماوه، هه هچ خواردن
 و خواردنه و ده که مان نیسه و به رده و ام فرمی سکی خوتین له چا و مانا
 ده باریت، بۆیه ههوادارین که دایه نه نالی:
 بوهارا ژینا من بی ته پایزه دادی،
 بۆ من دیاری جه نه ت بی ته فازه دادی.
 چیلکه و لنگ شکهستی ل بی هه فالین خوه ما،
 چیلکه و نه ز به م و نه گریه ماقه ی جایزه دادی!

۳- هیمن موکریانی، تاریک و روون، چ، بنکه ی پێشهوا، ل ۸۴.

ژ بهر کټمانیښ خو، ل جهم ته شهرمزارن،
ته نن تو کوور مه ناله، ئەم ژ ته هیڅیدارن،
ژ چاقین مه یښ مه لوول هیسترتین خوین دبارن،
ژانا زراف توڅ مه که، ئەمان! پاکیزه دادی! (۴)

له ناوهرۆکی چیرۆکه شیعریکی شاعیر دا که به ناوی
(ههسنکه) هاتوه، ئاسنگه ریک که وتبووه ملمانن له گه له ئاسنی
ئهستوور و بریسکه دار، شهوی ده نایه سه ررژ و ررژیشی
ده گه بانه شهو، بی وچان و به دلی پر ناخ و گیانی پر له قوریانی
دهستی نه ده گپرایه وه له کوتاندنی ئاسنه که و خهباتی نه مرانه ی
له گه له دا ده کرد، لیره دا شاعیر جوړه لیکچوونیکه سه لیقانه ی
ده رپروه و دوژمنی سه سه ختی گه لی کوردی به م ئاسنه چواندوه،
کوردیش به و دهست و بازو ماندوه ی که وهستا که چه کوشی پی
ده وه شانده و ئاره قه ی لی ده رشت. له سه ره تادا شاعیر جوړه رهش
بینییه که نیشان ده دات که ده بینین زنجیره که ناپسیت و له ناو
ناچیت، به لام به گف تو گو کورن له گه له ئاسنگه ره که دا، پیتی
را ده گه یه نیت، که چاره بو شکاندنی ئەم زنجیره یه، واته (دوژمنانی
کورد) ته نیا یه کیتی و هاوکارییه، خوی گورهش یارمه تی ده رمانه
بو زرگار بوونمان له م باره یه وه وه کده لیت:
هه سنکه ره که شهف و ررژ، دخه بتی ژ دل و جان

۴- قه دری جان، دادی، گ: هاوار، ژ: ۱۴، شام، ۱۹۳۲، ل ۳. (لاتینی)

خه باتا وی زنجیرهک، کو ناقه ته تو جار ان
هه ر جار هکتی کو چاکوچ، لیدخست دلخووش دبوو
ئومیدا وی قه ویتتر، هیثقییایوی گهش دبوو
ب وی چاکوچچی بچووک، ئه و زنجیرا قه راسه ،
ما تو جار تی شکاندن، گهلۆکی پی هه ساسه. (۵)

(دشو زارهکی) دا که یه کیکه له شیعره نایابه کانی شاعیر، له
ناوه که به وه را دیاره که وشه یه کی فارسییه و به مانای زه وییه کی پی
بیست و به رههم و وشک دیت، شاعیر لهم شیعره دا زور ره شبین
دیاره و هسفی شاعیریکی تراژیدی بو خوی دهکات و ده لیت:
سۆل دلنگی مه نه ما، پرتینه جلی مه
نه یووکی مه درین، بوونه گولی پۆری مه. (۶)

ئینجا پیدادیت و هسفی ژبانی خوی و کوردان دهکات و تییدا
له گهل که سیکی تری کورد ده دویت و ئه و ئاخ و ئوف و خه م و
په ژاره یی، که هه یه تی تییدا ده ده پرت و ده لیت:
من ژئی ره گوت:
- ئه ی برا ته چ حال و هه واله؟
چمان و سان ل ئه ردی فه که تی دناله؟
وی ژئی ل من فه گه راند، گوت:

۵- قه دری جان، هه سنکه ر، گ: هاوار، ژ: ۷، شام، ۱۹۳۲، ل ۹. (لاتینی)
۶- قه دری جان، دشو زاره کی ده، گ: هاوار، ژ: ۱۰، شام، ۱۹۳۲، ل ۴.
(لاتینی)

- دهردی من گرانه، ؟

چیرۆکا من درێژه، بیت نقیسین رۆمانه

ئەز ژ کوردین سەرحدی؛ مه‌لازگرده گوندی من

ئەز دهرکه‌تی هه‌فت ساله . ب هس و ب دلێ من^(٧)

قه‌دری جان هه‌ستیکه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی یه‌کجار به‌رزى هه‌بووه، به
هه‌یج جوړیک دانی به چوارپارچه‌ی کوردستان دانه‌ده‌ناوه، هه‌موو
کوردستانی به‌یه‌ک پارچه‌و یه‌ک ولات زانیوه، به‌یه‌ک چاو سه‌یری
کردوه، که‌چی به‌داخه‌وه، تائیم‌رۆش که‌ له‌ سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیست
و یه‌که‌مداین هه‌شتا هه‌ندێ له‌ شاعیرانمان خۆیان به‌پارچه‌یه‌کی
کوردستان... یاخود گروپ و ده‌سته و لایه‌نیکه‌وه به‌ستۆته‌وه که
دووهر له‌ هه‌لۆیستی کوردایه‌تی و نه‌ته‌وايه‌تی، به‌لکو پێیویست بوو
هه‌میشه‌ له‌سه‌ر رێبازی که‌سانی وه‌کو (قه‌دری جان) بوونایه،
ده‌نگیان له‌گه‌ڵ ده‌نگی ئه‌و بوایه وه‌ک ده‌لێت:

ئازاد بوویه سلێمانی

سه‌به‌ دۆرا مووش و وانی

مه‌هاباد و سه‌ه و بانێ!

رۆژا کوردستانی هه‌لات..^(٨)

شاعیر زۆر به‌ راشکاوی ناوی ئینگلیز (که‌ مه‌به‌ستی
به‌ریتانیايه)، ئه‌مریکاو عه‌جه‌م و تورانی دینیت، به‌ خراپه‌ باسیان

٧- هه‌مان سه‌رچاوه: ل ٥٠ .

٨- قه‌دری جان، شێڕی وه‌لات.. بارزانی هات، گ: هیوا، ژ: ٤، ١٩٥٨،
به‌غداد، ل ٧٧ .

دهکات و کاری دږندانه یان دهخاته بهرچاو، روون و ئاشکرایه که
 لهسه رته تاي سه دهی بیسته م بهریتانیا گه وره ترین رۆلی گرتووته
 دهست له پارچه پارچه کردنی کوردستان، عهجه مییش مه بهستی
 حکومه تی شاهه نشاهی ئیرانه، که سه دان ساله کورد
 دهچه وسینیتته وه، تۆرانیش مه بهستی تورکه ره گه ز په رسته کانه که تا
 ئه مپۆش له سه ری به رده وامن شاعیر زۆر به راشکاو ی گفتوگۆی
 ئه وان و خه لکانی ترو کورد خۆیشی ده کاو ده لیت: راسته ئه وان
 تۆپ و تانک و باشتترین چه کیان هه یه، بۆ ئه وه ی میلله تی کورد
 بکوژن یا خود به باله فره کانیان زارۆکه کانی کورد قپان بکه ن، وه ک
 زۆر جار کردوو یانه، به لام ئه وان هه رچه ند کوردان بکوژن، کورد هه ر
 ده مپین و له ناو ناچن، یان هه تا میرو ژن هه یه، کوردایه تی هه ر
 ده مپینی، دوا ئه نجام هه ر رۆژ ئیکمان بۆ هه لددیت که به ئامانجی
 خۆمان بگه یه، وه ک ده لیت:

بشاری خوه کر نه ئینگلیز، ئه مریکان،
 ئه سرار کیشین عه جه مان و تۆرانی یین (تورکان)
 ئه و دکارن مه بکوژن.
 تۆپ و تانگی وان هه نه
 زارو زیچان قپ بکه ن...
 بالافرین وان هه نه...
 لی به را بزانه
 کو چقاس کوردان بکوژن
 کوردیتی ئه و ی بژی
 گه ر بمینه میرو ژن

بیگومان رۆژا مه ژى
ئهوى بى رۆژا راستى (٩)

شاعیر به شیوهیهکی زیره‌کانه و هونه‌ریانه ئه‌وه روون ده‌کاته‌وه،
که‌بسته خاکیکى کوردستان نییه خوینى کوردی تیا نه‌رژابى،
هموو شوپنیک گۆرى شه‌هیدانه، که خوینى ئالیان ئه‌و ناوه‌ی پر
کردوه، له ئه‌نجامی ئه‌م خوینه زۆره‌ش دارو به‌ردو شاخ و زنا‌ریش
ده‌گریین بۆیه ئه‌ویش بى واده هاوار ده‌کات:

ل عه‌ردى دنیرم، دلۆپین خوینى
ددمه‌سه‌ر شوپن چ بیینم ئه‌ز
دارویه‌ر، که‌فر و کوچ گش دکن شینى
بى حه‌مدى جانى خوه دقیرینم ئه‌ز. (١٠)

شاعیر چاوى به‌زولم و زۆردارى دوژمنانى کوردستان که‌وتوه‌وه،
که‌ چون ره‌ش بکوژانه ته‌رو وشک به‌یه‌که‌وه ده‌سووتین و مندالان
هه‌تیه‌ ده‌که‌ن، ئافه‌ره‌تان بى پیاو ده‌که‌ن، لاوانى کورد له‌ خوین
ده‌گه‌وزین و جه‌رگی دایکه‌کانیان ده‌سووتین، بۆیه به‌ ده‌نگیکى به‌رز
بانگی ولات ده‌کات و داوا له‌ کوردان و براهه‌کانى ده‌کات که‌ ده‌ست
بده‌نه‌ چه‌ک و له‌مال ده‌رچن، چونکه‌ رۆژ رۆژى خه‌باته، ئه‌ی ئه‌گه‌ر

٩- قه‌درى جان، شینا پيشه‌وايى مه‌زن قازى محه‌مه‌د، وه‌رگير ژ بيسين
لاتينى، ئه‌ندازيار عه‌زیز بوټانى، ر: العراق، ژ: ٢٨٢٠، ١٩٨٥.
١٠- قه‌درى جان، تابووتا بخوين، گ: هاوار، ژ: ١١، شام، ١٩٣٢، ل٦.
(لاتينى)

ئىمىرۆ بەرگىرى لەماف و وەلاتە داگىرکراوە کە يان نە کەن کەى بۆيە
دەلّيت:

ئاخ وەلاتۆ ئاخ وەلاتۆ
رۆژا مە زوو لى هەلاتۆ
باڤ و برين مە چاوانن
چما خەبەر ژى نە هاتۆ
تاكو دەگاتە.....

براين مە تينه كوشتن
ب خوينين خوه تينه شوشتن
خوهان پورئ خوه شانده
يانى «چماهون رونشتن». (۱۱)

شاعير بىرئىكى فراوانى هەبوو، دەيه و يت خۆى لەو بىروبا وەرانە
بەدوور بخات كە كوئن و كوّمە لگا بەسەريدا زال كردوون، چونكە
پيتى و ابوو دەبي مرۆڤ بە پيتى سەردەم پروا بەرپوه، بەلى هەمسو
كات و سات لە نيشتمانپەرورە ريبه و دەست پيڤدە كات تاو كۆ هەمسو
ئەو پەردانەى كەرەش بوون لای بدات و خۆى لى رزگار بكات:

ئەو پەردەيا رەش و تارى،
كوژ شەڤين رەش ديارى،
من...
ژ روويى خوه كشاند

۱۱- قەدرى جان، خهونا هشيرين، گ: هاوار، ژ: ۱۳، شام، ۱۹۳۲، ل ۲.
(لاتينى)

ل بهر چاشنی خوه چراند...
ئو ئاقیت... ..
ئاقیت پاش سه د چیاایی...
نافا هه زار ده ریاایی...
من گه مارا گوھتی خوه،
ب زه مزه مه که نوه شوست؛
ئو میکرو پین جانی خوه
ب ده زمانه کی نوه کوشت (۱۲)

له شیعرێکی تری دا به ناوی (کاروانتی مه) باس له بهردهوامی
کاروانی خهبات دهکات، ئه و کاروانه ی که، ماوه یه کی درێژه
رێگایه کی دوورده پریته، رێگایه کی پر کۆسپ و ته گهرو دژوار به ره و
ئامانجیک که ئه ویش رزگار بوون و گه بشتنه به ئاسۆیه کی گهش،
گه بشتن به م ئاسۆیه ش نزیک بووه، چونکه ئیمه به سه ره گه لی
قۆناغدا تی پهریوین، ده ریا یه کمان خوتین رشتوو، چیا به چرو پرو
دارستانه کان و ده شته پر له درک و داله کان و دۆل و گه لیبیه ته نگ
و تاریکه کافمان بریون:

ئهم هه یچ نه وه ستیا یین و نا وه ستین
ل سه رفی ریا دوور
سه رفی ریا دژوار
ئهم دچن... و ئهمی بچن.

۱۲- قه دری جان، ره یاتازه، گ: روناھی، ژ: ۲۶، شام، ۱۹۴۲، ل ۱۷.
(لاتینی)

بەر ب ئارمانجا خوه...

سهرده ریاایی بخوین
ژ چیا یین دار و دهقی
دهشتین بکه لهه و هستری
نه والین تهنگ و تاری
ئه م ده ریا زبووین (۱۳)

ئه گهر ئیمه لهو شیعه ره که به ناوی (نامه یه ک بو ئیستگه هئ
رادبو تاران) دایر پشتووه، رامینین، ههستیکی زور قوول و
زانستیانه مان بو روون ده بیته وه که به بیته ره که ده لیت: (براده ری
کورد زمان) پیتی نالیت براده ری کورد، لیره دا شاعیر ویستوو یه تی
پیتی بلتی که ته نیا زمان مه رج نییه بو به کورد بوون، به لکو شان
به شانی زمان مه رجی تریش هه ن یا خود به مانایه کی تر
ویستوو یه تی پیتی بلیت: تو ته نیا زمانت کورد یه ده نا کورد نی!
ههروه ها ده لیت ئه مه دهنگی دیله کانه... دهنگی ئه وانه یه که
دهستیان له زنجیرو قه بددایه، ئه گهر تو راست ده که ی بو (وان)
و (بتلیس) بگری بو هه موو پارچه کانی کوردستان بگری وه ک
ده لیت:

ئه ی ته رجمانی شاهنشاه
بگری بو وان و بتلیس

۱۳- قه دری جان، کاروانی مه، گ: رونا هی، ژ: ۱، به غداد، ۱۹۶۰،
ل ۵۱.